

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

TYRIMO SEIMO KONTROLIERIAUS INICIATYVA PAŽYMA DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ATSTOVĖS KAUNO APSKRITYJE IR NACIONALINĖS ŽEMĖS TARNYBOS PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS VEIKLOS

2014-10-08 Nr. 4D-2014/1-986

Vilnius

I. TYRIMO PAGRINDAS

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Augustinas Normantas 2014-07-07 priėmė sprendimą Nr. 4D-2014/1-986 „Dėl tyrimo savo iniciatyva“ dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovės Kauno apskrityje veiksmų (neveikimo), vykdančią savivaldybių administracinę priežiūrą funkciją, užtikrinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 patvirtintos Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkto įgyvendinimą.

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovė Kauno apskrityje tinkamai vykdo savivaldybių administracinę priežiūrą, užtikrindama, kad Kauno miesto savivaldybės (toliau – Savivaldybė) administracijos direktorius įvykdytų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 patvirtintos Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkte įtvirtintą pareigą pateikti Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Tarnyba) Kauno miesto skyriui X nuosavybės teisių atkūrimui reikalingą laisvos (neužstatytos) žemės [...], sklypo planą.

2. Tyrimo eigoje buvo gauta informacija apie Tarnybos pareigūnų veiksmus, susijusius su pareiškėjo nuosavybės teisių į A iki nacionalizacijos Kaune turėtą žemę atkūrimu.

II. TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos aplinkybės

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovės Kauno apskrityje Inesos Klimaitės–Mašalienės **2014-01-24 reikalavime** Nr. 8-4, adresuotame Savivaldybės administracijos direktoriui, pažymėta:

„Vyriausybės atstovo Kauno apskrityje tarnyboje išnagrinėjus X kreipimąsi dėl Savivaldybės administracijos direktoriaus veiksmų **nustatyta, kad Savivaldybės administracijos direktorius iki šiol nėra pateikęs informacijos kartografinėje medžiagoje apie laisvą (neužstatytą) žemę buvusio savininko A nuosavybės teise valdytos žemės 2,5 ha [...], ribose.**

Savivaldybės administracijos Urbanistikos skyriaus 2011-04-07 raštu Nr. 40-2-575 pateikta informacija apie preliminarai laisvą (neužstatytą) žemę negali būti laikoma informacija kartografinėje medžiagoje apie laisvą iki 1995-06-01 Kauno mieste nustatyta tvarka priskirtoje teritorijoje esančią žemę. Šiuo raštu pateiktas apie 20692 kv. m ploto žemės sklypo Nr. ... planas yra parengtas anksčiau, nei buvo atlaisvintas žemės sklypas, vykdanč:

1) Savivaldybės tarybos 2007-12-20 sprendimą Nr. T-665 „Dėl automobilių saugojimo aikštelės ir kontrolės posto [...] išbraukimo iš Kauno miesto privatizavimo objektų papildomo sąrašo“;

2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-09-30 nutarimą Nr. 1220 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-02-23 nutarimo Nr. 228 „Dėl privatizavimo objektų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

3) Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-09-24 sprendimą administracinėje byloje Nr. ..., kuriuo buvo panaikintas Savivaldybės administracijos direktoriaus 2004-06-03 įsakymas Nr. A-1354 „Dėl žemės sklypo prie statinių [...] detaliojo plano patvirtinimo“.

Savivaldybės taryba 2007-12-20 sprendimu Nr. T-665 „Dėl automobilių saugojimo aikštelės ir kontrolės posto [...] išbraukimo iš Kauno miesto privatizavimo objektų papildomo sąrašo“ įpareigojo Savivaldybės administraciją:

1) kreiptis į Lietuvos Respublikos Vyriausybę dėl sprendimo 1 punkte nurodytų automobilių saugojimo aikštelės ir kontrolės posto išbraukimo iš Privatizavimo objektų sąrašo;

2) organizuoti sprendimo 1 punkte nurodyto turto pripažinimo nereikalingu arba netinkamu (negalimu) naudoti bei jo nurašymo ir išardymo procedūras;

3) pažymėti žemės sklypą (unikalus Nr. ...), [...] kaip laisvą (neužstatytą) žemę ir, atsižvelgiant į iki nacionalizacijos turėto žemės sklypo ribas, suformuoti ir patvirtinti X natūra grąžinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypo planą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009-09-30 nutarimu Nr. 1220 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-02-23 nutarimo Nr. 228 „Dėl privatizavimo objektų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo“ pašalina kliūtį žemės grąžinimo pareiškėjui procese – išbraukė iš privatizavimo objektų sąrašo privatizavimo objektą Nr. ...: automobilių saugojimo aikštelę (plotas 20312 kv. m, asfaltuota, tvora, lauko tualetas, apšvietimo atramos), kontrolės postą (plotas 11,98 kv. m, pastatas medinis, 1 aukšto) ir šiam objektui priskirtą 2,0692 ha žemės sklypą. Šios nutarimo dalies tikslas atskleistas nutarimo projekto pažymoje įrašytoje pastaboje: „Kauno miesto savivaldybės tarybos 2007-12-20 sprendimas Nr. T-665 ir 2009-07-16 sprendimas Nr. T-449 nutraukti objekto privatizavimo programos įgyvendinimą ir išbraukti objektą iš privatizavimo objektų sąrašo. Objektas reikalingas įgyvendinti valstybės prisiimtus įsipareigojimus grąžinti laisvą (neužstatytą) žemę natūra pagal Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą. Privatizavimo programa skelbta 1 kartą, privatizavimas sustabdytas teismo sprendimu“.

Šis Vyriausybės nutarimas buvo įvertintas ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-09-24 sprendime administracinėje byloje Nr. ..., kuriuo buvo panaikintas detalusis planas, [...] (šia apimtimi pakeičiant pirmosios instancijos teismo sprendimą).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Savivaldybės tarybos 2007-12-20 sprendime Nr. T-665 duotas pavedimas Savivaldybės administracijai – pažymėti žemės sklypą (unikalus Nr. ...) [...] kaip laisvą (neužstatytą) žemę ir, atsižvelgiant į iki nacionalizacijos turėto žemės sklypo ribas, suformuoti ir patvirtinti X natūra grąžinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypo planą – **buvo suformuluotas siekiant pašalinti kliūtis nuosavybės teisių atkūrimo procese** ir savo tikslą pasiekė. Tačiau šis pavedimas *neatleidžia* Savivaldybės administracijos direktoriaus nuo pareigos veikti teisės aktų nustatyta tvarka, nes Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 (1999-11-11 nutarimo Nr. 1274 redakcija) patvirtintos Lietuvos Respublikos nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkte (iki 2011-04-23 106 punktas) nustatyta tvarka *privalu* vadovautis atkuriant nuosavybės teises į žemę, iki 1995-06-01 buvusią miestams nustatytą tvarka priskirtose teritorijose, natūra grąžinant laisvą (neužstatytą) žemę turėtoje vietoje.

Be to, Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui 2010-09-24 sprendimu Nr. ... panaikinus kaip neteisėtą detalųjį planą, [...], teisinė padėtis turėjo būti grąžinta į pradinę padėtį, t. y. nebegalima disponuoti panaikinto detaliojo sklypo [...], plano duomenimis ir informacija apie laisvą (neužstatytą) žemę galėjo būti teikiama tik visiškai likvidavus ir pašalinus laikinų statinių (kontrolės posto ir kt.) ir stovėjimo aikštelės asfalto dangos liekanas, ir visiškai sutvarkius teritoriją. Tai, kad žemės, į kurios grąžinimą natūra pretenduoja [...],

paviršius išlygintas ir sutvarkytas, išvežus visas statybines atliekas tik 2011-09-09, patvirtinta Savivaldybės administracijos 2011-11-22 rašte Nr. R15-899-(K13/17) X.

Savivaldybės administracijos Urbanistikos skyriaus 2011-04-07 raštu Nr. 40-2-575 Tarnybos Kauno miesto skyriui pateikta informacija apie preliminariai laisvą (neužstatytą) žemę (t. y. apie 20692 kv. m ploto žemės sklypo Nr. ... planas), kurioje pateikti ne tik sklypo duomenys, sutampantys su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-09-24 sprendimu administracinėje byloje Nr. ... panaikinto sklypo, [...], detaliojo plano duomenimis, bet ir statinio (kontrolės posto) ribos ir vieta. Galima daryti išvadą, kad pagal šį planą žemės sklypas tuo metu buvusi adresu [...], yra užimtas statiniais.

Savivaldybės administracijos direktorius tik po Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2010-09-24 sprendimo administracinėje byloje Nr. ... įvykdymo ir tik po 2011-09-09, kada buvo visiškai atlaisvinta ir sutvarkyta buvusio [...] sklypo teritorija, galėjo žymėti šią teritoriją kaip laisvą (neužstatytą) žemę (be statinių duomenų) ir privalėjo pateikti informaciją apie laisvą (neužstatytą) žemę [...]. Minėta, kad Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkto nuostatos nenumato laisvos (neužstatytos) žemės turėtoje vietoje grąžinimo natūra proceso remiantis ne informacija kartografinėje medžiagoje apie laisvą (neužstatytą žemę), o informacija apie preliminariai laisvą (neužstatytą) žemę, pateikta naudojantis teismo panaikinto detaliojo plano duomenimis, neatspindinčiais nei faktinės, nei teisinės situacijos.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo 2 straipsnio 1 dalimi, 4 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktais, 5 straipsnio 2 dalies 1 punktu, **reikalauju:**

neatidėliojant įvykdyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 patvirtintos Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkte įtvirtintas savivaldybės administracijos direktoriaus pareigas, t. y. pateikti Tarnybos Kauno miesto skyriui informaciją apie laisvą (neužstatytą) žemę [...].

Šis reikalavimas turi būti apsvarstytas per savaitę nuo gavimo dienos ir apie priimtą sprendimą turi būti pranešta per 10 dienų nuo jo priėmimo dienos.“

4. Savivaldybės administracijos direktoriaus Dainiaus Ratkelio **2014-02-06** rašte Nr. (33.208)R-889 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Kauno apskrityje 2014-01-24 reikalavimo Nr. 8-4“ pažymėta:

„Išnagrinėjusi Vyriausybės atstovės Kauno apskrityje tarnybos 2014-01-24 reikalavimą Nr. 8-4, Savivaldybės administracija 2014-02-06 raštu Nr. (33.208)R-871 kreipėsi į Tarnybos Kauno miesto skyrių su prašymu nustatyti ir pažymėti kartografinėje medžiagoje laisvos (neužstatytos) valstybinės žemės sklypo, skirto nuosavybės teisėms į buvusio savininko A iki 1940 m. turėtą žemę atkurti, ribas.

Savivaldybės administracija, gavusi iš Tarnybos Kauno miesto skyriaus žemės sklypų kartografinėje medžiagoje pažymėtas turėto žemės sklypo ribas, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymu ir Atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057, 106¹ punktu, **pakartotinai organizuos kadastrinių matavimų atlikimo tolimesnes procedūras.**“

5. Savivaldybės administracijos direktoriaus Dainiaus Ratkelio **2014-02-06** rašte Nr. (33.208)R-871 „Dėl laisvos (neužstatytos) žemės sklypų planų“, adresuotame Tarnybos Kauno miesto skyriui, pažymėta:

„Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių

nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo [įstatymo] įgyvendinimo [tvarkos] ir sąlygų“, Savivaldybės administracijos Urbanistikos ir architektūros skyrius nagrinėja Kauno miesto savivaldybės teritorijos kartografinę medžiagą su tikslu nustatyti dar likusios laisvos (neužstatytos) žemės sklypus grąžinimui natūra iki 1995 m. buvusios Kauno miesto teritorijos ribose.

Prašome skubos tvarka nustatyti ir pažymėti kadastro žemėlapiu ištraukoje M 1:2000 laisvos (neužstatytos) valstybinės žemės sklypo, skirto nuosavybės teisėms į buvusio savininko A iki 1940 m. turėtą žemę atkurti, ribas.“

6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovės Kauno apskrityje Inesos Klimaitės–Mašalienės **2014-02-27** rašte Nr. 10-51, adresuotame Savivaldybės administracijos direktoriui Dainiui Ratkeliui ir pareiškėjui, pažymėta:

„Vyriausybės atstovas Kauno apskrityje 2014-01-24 reikalavimu Nr. 8-4 kreipėsi į Savivaldybės administracijos direktorių neatidėliojant įvykdyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 patvirtintos Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkte įtvirtintas savivaldybės administracijos direktoriaus pareigas, t. y. pateikti Tarnybos Kauno miesto skyriui informaciją apie laisvą (neužstatytą) žemę [...].

Savivaldybės administracijos 2014-02-06 raštu Nr. (33.208)R-871 „Dėl laisvos (neužstatytos) žemės sklypų planų“ Tarnybos Kauno miesto skyriui buvo:

1) Pateikta kadastro žemėlapiu M 1:2000 ištraukos kopija;
2) Pranešta, kad Urbanistikos ir architektūros skyrius nagrinėja Savivaldybės teritorijos kartografinę medžiagą tikslu nustatyti dar likusios laisvos (neužstatytos) žemės sklypus grąžinimui natūra iki 1995 m. buvusios Kauno miesto teritorijos ribose;

3) Paprašyta skubos tvarka nustatyti ir pažymėti kadastro žemėlapiu ištraukoje M 1:2000 laisvos (neužstatytos) valstybinės žemės sklypo, skirto nuosavybės teisėms į buvusio savininko A iki 1940 m. turėtą žemę atkurti, ribas.

4) Atkreipiamame Savivaldybės administracijos direktoriaus dėmesį į tai, kad, vykdydamas Vyriausybės atstovo Kauno apskrityje 2014-01-24 reikalavimą Nr. 8-4, jis turi pateikti Tarnybos Kauno miesto skyriui informaciją kartografinėje medžiagoje apie laisvą (neužstatytą) žemę, kuri pagal Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 3 punktą nepriskirta valstybės išperkamai žemei, o tuo atveju, kai miestų teritorijų dalių, žemės sklypų grupių, žemės sklypų detalieji planai ar žemės valdos projektai nepatvirtinti arba jų nėra, – apie detalieji nesuplanuotas miesto teritorijas.

Savivaldybės administracijos 2014-02-06 raštu Nr. (33.208)R-871 „Dėl laisvos (neužstatytos) žemės sklypų planų“ nebuvo pateikta reikalaujama informacija, nes laisva (neužstatyta) žemė, kuri nepriskirta valstybės išperkamai, nebuvo pažymėta.

Reikalaujame nedelsiant pateikti Tarnybos Kauno miesto skyriui informaciją apie laisvą (neužstatytą) žemę [...], kuri nepriskirta valstybės išperkamai, tuo įvykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 patvirtintos Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkte įtvirtintas savivaldybės administracijos direktoriaus pareigas.

Papildomai persiunčiame Jums pagal kompetenciją nagrinėti X 2014-02-20 kreipimąsi, **prašydami užtikrinti, kad būtų tinkamai įvykdytos žemės šiam piliečiui grąžinimo natūra procedūros ir nutraukti kadastriniai matavimai pagal žemės sklypo planą Nr. ... (aplinkybės buvo nurodytos 2014-01-24 reikalavime Nr. 8-4 ir apie atsižvelgimą į jas pranešta Jūsų 2014-02-06 raštu Nr. (33.208)R-889)).“**

7. Tarnybos Kauno miesto skyriaus vedėjos Daivos Gineikaitės **2014-04-14** rašte Nr. 8SD-(14.8.7.)-1749 Savivaldybės administracijos Urbanistikos ir architektūros skyriui pažymėta:

„Informuojame, kad Tarnybos Kauno miesto skyriuje išnagrinėtos **Savivaldybės administracijos Urbanistikos ir architektūros skyriaus 2014-03-12 raštu Nr.70-2-695** pateiktos

laisvos (neužstatytos) žemės sklypų schemos ir nustatyta, kad šie žemės sklypai yra savininko A iki 1940 m. turėtos žemės ribose:

- Nr. ... [...] (plotas apie 15657 kv. m);

- Nr. ... [...] (plotas apie 710 kv. m).

Nuosavybės teisė į šiuos žemės sklypus bus atkuriamos pretendentai X, gyv. [...]).

Pretendentui X nuosavybės teisė neatkurta į 1,6929 ha žemės.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos ir sąlygą“ 106¹ punktu, pakartotinai **prašome:**

1. **Suprojektuoti natūra gražintinus žemės sklypus.**

2. **Organizuoti žemės sklypų kadastrinius matavimus** pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-04-15 nutarimu Nr. 534 „Dėl Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatų patvirtinimo“.

3. Patvirtinti natūra gražintinių žemės sklypų planus. “

8. Savivaldybės administracijos Urbanistikos ir architektūros skyriaus vedėjas Nerijus Valatkevičius **2014-04-17** raštu Nr. 70-2-1092 kreipėsi į UAB „B“, pažymėdamas:

„Vadovaujantis Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos ir sąlygų“, 106¹ punktu, Tarnybos Kauno miesto skyriaus 2014-04-14 raštu Nr. 8SD-(14.8.7.)-1749 ir 2014-03-04 Paslaugų teikimo sutartimi Nr. SR-0253, **pateikiame užsakymą rengti laisvos (neužstatytos) žemės sklypų (nustatyta, kad šie žemės sklypai yra savininko A iki 1940 m. turėtos žemės ribose): Nr. ... [...], (plotas apie 15657 kv. m), Nr. ... [...], (plotas apie 710 kv. m), kadastrinius matavimus.**

Prašome minėtas Paslaugas suteikti per sutartyje numatytą laikotarpį.“

9. UAB „B“ inžinieriaus C **2014-05-20** rašte pareiškėjui pažymėta:

„Vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2002-12-30d įsakymu Nr.522 „Dėl nekilnojamojo turto kadastrinių matavimų ir kadastro duomenų tikslinimo taisyklių (toliau-Taisyklės), informuojame, kad 2014-06-02 10⁰⁰ val. bus atliekami laisvos (neužstatytos) žemės sklypų:

Nr. ... [...] (plotas apie 15657 kv. m)

Nr. ... [...] (plotas apie 710 kv. m), kurie ribojasi su Jūsų nuosavybės teise naudojamu žemės sklypu, [...] (kad. Nr. ...), kadastriniai matavimai ir ribų ženklėjimas.

Pagal Taisyklių 29.8.5 p. nuostatas, ženklėjant sklypo ribas dalyvauja žemės sklypo savininkas (pretendentas) bei gretimų sklypų savininkai arba jų įgalioti asmenys (įgaliotas asmuo turi turėti notaro patvirtintą įgaliojimo kopiją).

Negalint atvykti prašome ne vėliau kaip likus 2 dienoms iki nurodytos darbų pradžios informuoti raštu arba telefonu.

Nurodžius neatvykimo priežastį, vadovaujantis Taisyklių 20 punktu bus sprendžiama, ar toliau vykdyti ženklėjimo darbus, ar paskirti naują ženklėjimo datą. Jeigu neinformuosite apie neatvykimo priežastį, ženklėjimo darbai bus vykdomi Jums nedalyvaujant.“

10. UAB „B“ inžinieriaus C **2014-06-05** rašte pareiškėjui pažymėta:

„Informuojame apie parengtą žemės sklypo Nr. ... [...] planą. Vadovaujantis LRV 2002-04-15 nutarimu Nr. 534 siunčiame Jums šio žemės sklypo ribų Paženklėjimo–parodymo akto ir plano kopijas.

Pranešame, kad pastabas galite pateikti raštu ne vėliau kaip per 30 dienų adresu Savanorių pr. 363-213, Kaunas.“

11. Pažymėtina, kad šis tyrimas susijęs su 2014 metais Seimo kontrolieriaus Raimondo Šukio atliktu X skundo dėl Kauno miesto savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų tyrimu. Seimo kontrolierius Raimondas Šukys **2014-06-04** pažymoje Nr. 4D-2013/2-1551 „Dėl X skundo prieš Kauno miesto savivaldybės administraciją“ (toliau vadinama – Pažyma) X skundą pripažino pagrįstu dviem aspektais:

11.1. dėl Kauno miesto savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų, sprendžiant laisvos (neužstatytos) žemės sklypo formavimo grąžinimui natūra X klausimus;

11.2. dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo (Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkte nėra nuostatų dėl laisvos (neužstatytos) natūra grąžintinos žemės sklypų formavimo miestuose metu pareikštų pretenzijų nagrinėjimo).

12. Seimo kontrolierius **2014-06-04** pažymoje Nr. 4D-2013/2-1551 „Dėl X skundo prieš Kauno miesto savivaldybės administraciją“ konstatavo:

„[...]

40. Teisėsaugos institucijoms priėmus procesinius sprendimus dėl informacijos, susijusios su pareiškėjo nuosavybės teisių atkūrimu, galimai nusikalstamos veikos aspektu, teismo tvarka priėmus sprendimą dėl pareiškėjo teiginių, susijusių su Kauno miesto degalinių išdėstymo specialiojo plano teisėtumu, laisvos (neužstatytos) žemės formavimo X grąžinimui natūra klausimas sprendžiamas teisės aktų nustatyta tvarka.

41. Apibendrinant tyrimo informaciją, susijusią su Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkte Savivaldybės administracijos direktoriui numatytos pareigos organizuoti laisvos (neužstatytos) žemės suformavimo grąžinimui natūra (nagrinėjamu atveju – A iki nacionalizacijos Kaune turėtos žemės grąžinimo X natūra) procesą bei patvirtinti natūra grąžintinos žemės sklypo planą, atkreiptinas dėmesys į sekančius momentus:

41.1. susidariusi situacija, kai Tarnybos teritorinis padalinys (Kauno skyrius) neturi galimybės priimti sprendimo dėl likusios laisvos (neužstatytos) A iki nacionalizacijos Kauno mieste turėtos žemės grąžinimo natūra, nes **nepatvirtintas X grąžintinos natūra laisvos (neužstatytos) žemės planas;**

41.2. **X natūra grąžintinos laisvos (neužstatytos) A iki nacionalizacijos turėtos žemės formavimo klausimas nagrinėjamu atveju galėjo būti sprendžiamas, tik likvidavus žemės sklype, [...], buvusius statinius;**

41.3. **natūra grąžintino žemės sklypo ženklinimo darbai buvo atliekami ir pareiškėjui siūlyta suderinti žemės sklypo dokumentus 2011-04-18, 2011-05-30, t. y. kai nekilnojamasis turtas, kurio eksploatacijai buvo suformuotas žemės sklypas, [...], dar nebuvo likviduotas, t. y. automobilių stovėjimo aikštelė ir kontrolės punktas dar nebuvo išbraukti iš Savivaldybės buhalterinės apskaitos;**

41.4. neaišku, kokių pagrindų **laisvos (neužstatytos) žemės planavimas** (schemoje laisvos neužstatytos žemės žymėjimu pažymėta ir už buvusio savininko A turėtos žemėvaldos šiaurinės ribos esanti teritorija) **vykdomas visame detaliuoju planu patvirtinto žemės sklypo, [...], plote** (teismo sprendimu detalusis planas vėliau panaikintas), **kai šiam objektui yra galiojantis turto arešto aktų registre registruotas turto areštas.**

Naikinant žemės sklypo, [...], registraciją Nekilnojamojo turto registro duomenų bazėje, buvo panaikinti ir šiam nekilnojamojo turto objektui nustatyti registracijos įrašai apie turto arešto aktą. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad turto arešto aktų įregistravimo procedūra yra griežtai reglamentuota, numatant konkrečius dokumentus, kurių pagrindu gali būti išregistruojamas turto arešto aktas [...];

41.5. **Atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkte savivaldybės administracijos direktoriui nustatyta pareiga pateikti žemėtvarkos skyriui informaciją kartografinėje medžiagoje apie laisvą (neužstatytą) žemę, nepriskirtą valstybės išperkamai žemei (per mėnesį nuo tokio žemėtvarkos skyriaus prašymo gavimo dienos).**

Pagal šią nuostatą yra tik du galimi variantai, sprendžiant klausimą dėl žemės formavimo grąžinimui natūra pretendams į nuosavybės teisių atkūrimą: arba priskirti žemę valstybės išperkamai (įstatyme nustatytu konkrečiu pagrindu) žemei, arba pažymėti žemę laisva (neužstatyta), grąžintina natūra pretendams į nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimą.

Atsižvelgiant į tyrimo informaciją bei teisinį reglamentavimą, **neaišku, kuo vadovaujantis X natūra grąžintinos A iki nacionalizacijos Kauno mieste turėtos žemės formavimo procese Savivaldybės administracija naudoja formuluotę „preliminariai laisva (neužstatyta) žemė“.** Tokios formuluotės naudojimas sudaro pagrindą manyti, kad pažymima ne visa laisva (neužstatyta) natūra grąžintina buvusio savininko iki nacionalizacijos turėta žemė. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad tokia formuluotė nenumatyta nei Atkūrimo įstatyme, nei Atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkoje, todėl konstatuotina, kad pažeidžiamas vienas svarbiausių vietos savivaldos veiklos principų – teisėtumo principas, numatantis, jog savivaldybės institucijų ir kitų savivaldybės viešojo administravimo subjektų veikla ir visais jų veiklos klausimais priimti sprendimai turi atitikti įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus [...].

Be to, vietos savivaldos įstatyme įtvirtintas **veiklos skaidrumo principas** reikalauja, kad savivaldybės institucijų ir kitų savivaldybės viešojo administravimo subjektų veikla turi būti aiški ir suprantama savivaldybės gyventojams, kurie tuo domisi, jiems sudaromos sąlygos gauti paaiškinimus, kas ir kodėl daroma [...].

42. [...] netinkamai sprendžiant laisvos (neužstatytos) buvusio savininko A iki nacionalizacijos Kaune turėtos žemės suformavimo X grąžinimui natūra klausimą, pažeidžiamas Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkto reikalavimas per tris mėnesius nuo žemėtvarkos skyriaus prašymo pateikti kartografinėje medžiagoje informaciją apie laisvą (neužstatytą) žemę, pareiškėjo teisė į tinkamą nuosavybės teisių atkūrimą [...] bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas atsakingo valdymo principas, numatantis, kad valdžia tarnauja žmonėms [...], veiklos skaidrumo ir teisėtumo principai [...].“

13. 2014-06-04 Pažymoje Seimo kontrolierius pateikė institucijoms rekomendacijas:

„51.1. Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Algirdui Butkevičiui – apsvarstyti galimybę Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 patvirtintoje Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkoje (1999-11-11 nutarimo Nr. 1274 redakcija su pakeitimais) reglamentuoti pretenzijų, kilusių, sprendžiant natūra grąžintinų žemės sklypų miestuose formavimo klausimus, nagrinėjimo tvarką.

51.2. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministrui prof. Vigilijui Juknai – pateikti išvadą dėl galimybės, administracine tvarka panaikinus 2007 priimtą sprendimą dėl dalies natūrinės žemės sugrąžinimo X, spręsti klausimą dėl A iki nacionalizacijos Kaune turėtos žemės grąžinimo natūra suformavimo vientisu žemės sklypu, nes:

51.2.1. 2007 metais X natūra buvo grąžinta tik dalis A turėtos žemės, argumentuojant likusios žemės priskyrimu valstybės išperkamai žemei;

51.2.2. 2004-06-03 Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas Nr. A-1354, kuriuo patvirtintas žemės sklypo detalusis planas prie statinių, [...], 2010-09-24 teismo tvarka buvo pripažintas neteisėtu;

51.2.3. Savivaldybės administracijos direktorius iki šiol nėra patvirtinęs likusios laisvos (neužstatytos) X natūra grąžintino A iki nacionalizacijos turėtos žemės sklypo plano;

51.2.4. pareiškėjo teigimu, natūra grąžintina žemė išskaidyta dalimis neteisėtai, pažeidžiant pareiškėjo teisę į tinkamą nuosavybės teisių atkūrimą.

51.3. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministrui prof. Vigilijui Juknai – nesant galimybės spręsti laisvos (neužstatytos) A iki nacionalizacijos Kaune turėtos žemės suformavimo grąžinimui natūra X klausimą šios pažymos 51.2 punkte nurodytu būdu (vientisu žemės sklypu), pateikti išvadas:

51.3.1. kaip ir kokių dokumentų pagrindu turi būti sprendžiamas likusios laisvos (neužstatytos) X natūra grąžintinos A iki nacionalizacijos Kaune turėtos žemės formavimas, įvertinant iki šiol atliktus grąžintinos žemės formavimo veiksmus, 2006-10-17 Vilniaus miesto trečiojo apylinkės teismo nutartimi nustatyto turto arešto akto galiojimo faktą, bei grafinėje medžiagoje fiksuotus statinio kontūrus;

51.3.2. ar iki natūra grąžintinos žemės suformavimo kadastriniais matavimais turi būti priimtas sprendimas dėl laisvos (neužstatytos) X natūra grąžintinos žemės kartografinėje medžiagoje patvirtinimo.

51.4. **Kauno miesto merui Andriui Kupčinskui** – inicijuoti ir užtikrinti tarnybinio patikrinimo atlikimą, kurio metu būtų įvertinti Savivaldybės administracijos direktoriaus, turėjusio užtikrinti laisvos (neužstatytos) natūra grąžintinos žemės sklypo plano buvusio savininko A iki nacionalizacijos Kaune turėtos žemėvaldos ribose patvirtinimą grąžinimui X natūra, veiksmai (neveikimas).“

14. *Dėl Seimo kontrolieriaus siūlymo reglamentuoti pretenzijų, kilusių, sprendžiant natūra grąžintinių žemės sklypų miestuose formavimo klausimus, nagrinėjimo tvarką Žemės ūkio ministerija 2014-07-30* rašte Nr. 3IN-N-1182-1197-906 (toliau – 2014-07-30 Raštas) Seimo kontrolieriui pažymėjo:

„[...]

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, kuris formuoja vienodą administracinių teismų praktiką taikant įstatymus ir kitus teisės aktus, praktikoje aiškinant minėtų Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo teisės normų nuostatas yra konstatuota, kad **žemės reformos proceso metu atliktiems veiksams ir priimtiems sprendimams**, numatytiems Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje, su sąlyga, jog šiais sprendimais nėra nusprendžiama atkurti nuosavybės teises, suteikti žemės sklypą nuosavybėn neatlygintinai, parduoti valstybinę žemę, išnuomoti ar perduoti neatlygintinai naudotis, **apskūsti yra taikoma privaloma išankstinio ginčų nagrinėjimo ne per teismą tvarka**. [...] Atsižvelgiant į tai, kad žemės reformos procesas apima įvairaus pobūdžio veiksmus ir sprendimus (Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 4 str. 2 d.), o žemės reformos procese dalyvauja įvairios valstybės, *savivaldybės institucijos*, fiziniai ar juridiniai asmenys, įmonės, įstaigos ar organizacijos, **Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 2 dalis aiškintina tokiu būdu, jog Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos** (toliau - Tarnyba) **teritoriniai padaliniai nagrinėja skundus dėl kitų subjektų** (valstybės ir *savivaldybės institucijų*, žemėtvarkos projektų rengėjų, matininkų, kitų fizinių ar juridinių asmenų, įmonių, įstaigų ar organizacijų), **dalyvaujančių žemės reformos procese, atliktų paruošiamųjų, pagalbinių, tarpinių veiksmų bei priimtų sprendimų (dėl žemės reformos metu suformuotų žemės sklypų tinkamumo, žemės privatizavimui, nuomai ir perdavimui neatlygintinai naudotis parengtų dokumentų ir įstatymų bei kitų teisės aktų reikalavimų neatitikties), išskyrus sprendimus dėl valstybinės žemės įsigijimo, nuomos ar perdavimo neatlygintinai naudotis**. Tokiu būdu, pagal Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 3 dalį, Tarnybos vadovas nagrinėja skundus dėl savo teritorinių padalinių priimtų valinių sprendimų ir veiksmų (neveikimo) (tiek teritoriniams padaliniams išnagrinėjus anksčiau minėtus skundus ar vengiant tai atlikti, tiek priėmus savarankiškus sprendimus, atlikus veiksmus ar vengiant juos atlikti), išskyrus sprendimus atkurti nuosavybės teises, suteikti žemės sklypą nuosavybėn neatlygintinai, parduoti, išnuomoti ar perduoti naudotis neatlygintinai žemės sklypą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2013-09-03 nutartis administracinėje byloje Nr. A-1200/2013).

Pabrėžiame, kad atitinkamos **savivaldybės priimti sprendimai dėl natūra grąžinamų laisvos (neužstatytos) žemės sklypų suformavimo yra tarpiniai sprendimai žemės reformos procese**, todėl **vadovaujantis pirmiau minėtais teisės aktais, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo formuojama praktika, piliečių skundai dėl šių atitinkamos savivaldybės priimtų sprendimų teisėtumo nagrinėjami anksčiau nurodyta Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio nustatyta tvarka ir terminais**.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, manome, jog **Tvarkos 122 punkto ir Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio nuostatų pakanka, kad Tarnyba galėtų nagrinėti pretenzijas dėl savivaldybės institucijų priimtų sprendimų ar veiksmų, susijusių su natūra grąžinamų laisvos (neužstatytos) žemės sklypų formavimu.**

15. *Dėl galimybės spręsti nuosavybės teisių atkūrimo klausimą, formuojant vientisą žemės sklypą, Žemės ūkio ministerija 2014-07-30 Rašte pažymėjo:*

„2. Išnagrinėję Pažymos 51.2 papunktyje nurodytas rekomendacijas, pažymime, kad Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta imperatyvi nuostata, kad sprendimus dėl valstybinės žemės įsigijimo (įskaitant ir sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo) asmenys, manantys, jog šie sprendimai pažeidžia jų teises ir teisėtus interesus, gali apskųsti teismui.

Pažymėtina, jog **teisės aktai sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo priėmusioms institucijoms nesuteikia teisės, išskyrus Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 9 dalyje nurodytuoju atveju, administracine tvarka keisti ar naikinti šių sprendimų.**

Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad tuo atveju, jeigu nustatoma, kad *sprendimai dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo* ar valstybinės žemės suteikimo nuosavybėn neatlygintinai, pardavimo, nuomos, perdavimo neatlygintinai naudotis **priimti pažeidžiant įstatymų nustatytą tvarką** ir jeigu dėl to nekyla ginčų, **sprendimą gali panaikinti arba jį pakeisti sprendimą priėmęs Nacionalinės žemės tarnybos vadovas ar jo įgaliotas teritorinio padalinio vadovas.**

Pažymėtina, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, aiškindamas Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 9 dalį, yra nurodęs, jog šioje teisės normoje yra nustatytos dvi sąlygos, kurių egzistavimas suteikia teisę Nacionalinės žemės tarnybos vadovui ar jo įgaliotam teritorinio padalinio vadovui neteismine tvarka pakeisti ar panaikinti įsiteisėjusį viešojo administravimo subjekto sprendimą dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo, o būtent, priimant sprendimą dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo **turėjo būti pažeisti atitinkamų įstatymų reikalavimai ir, antra, dėl to (dėl sprendimo neteisėtumo, jo keitimo būdo ir pan.) turi nekilti (nebūti) ginčų.** Aiškinant antrąją sąlygą, reikalaujančią, kad dėl sprendimo pakeitimo ar jo panaikinimo turi nekilti ginčų, ši sąlyga subjekto aspektu, reiškia, kad **ginčų turi nekilti tarp institucijos, priėmusios sprendimą dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo, ir asmenų, kuriems nuosavybės teisės į žemę buvo atkurtos šiuo sprendimu.** Nuosavybės teisių į žemę perėmimo ar perleidimo atveju po sprendimo dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo priėmimo, tinkamais šio teisinio santykio subjektais yra laikytini asmenys, nustatyta tvarka perėmę nuosavybės teises į atitinkamą žemės sklypą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012-01-16 nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴³⁸-57/2012).

Apibendrinami tai, kas išdėstyta, pažymime, kad institucija, priėmusi sprendimą dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo, nustačiusi, jog buvo pažeista įstatymų nustatyta tvarka, savo sprendimu gali pakeisti sprendimą dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo tik tuo atveju, kai yra gaunamas asmenų, kurių teises bei teisėtus interesus lemia šio sprendimo pakeitimas (panaikinimas), sutikimas. Priešingu atveju, kilęs ginčas sprendžiamas teismine tvarka.

Pažymos 11.1 punkte nurodyta, kad piliečiui X Kauno apskrities viršininko 2007-10-01 sprendimu Nr. 7524 grąžintas natūra 0,8071 ha žemės sklypas, [...], o Pažymos 51.2 rekomendacijoje, atsižvelgiant į Pažymos 51.2.1, 51.2.2, 51.2.3 ir 51.2.4 papunkčiuose nurodytas priežastis, siūloma, administracine tvarka panaikinus šį sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo, spręsti klausimą dėl buvusio savininko A iki nacionalizacijos Kaune turėtos žemės grąžinimo natūra suformavimo vientisu žemės sklypu.

Vadovaudamiesi pirmiau minėtu teisiniu reglamentavimu, manome, kad **Pažymos 51.2.1, 51.2.2, 51.2.3 ir 51.2.4 papunkčiuose nurodytos priežastys nėra pakankamos, kad pagal Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 9 dalį administracine tvarka būtų naikinamas minėtas Kauno apskrities viršininko 2007-10-01 sprendimas Nr. 7524.** Manome, kad šis sprendimas administracine tvarka gali būti naikinamas vieninteliu įstatyme

nustatytu teisiniu pagrindu – aiškiai įvardijus teisės aktus, kurie buvo pažeisti priimant Šį sprendimą, ir dėl to nekilus ginčui tarp institucijos, priėmusios šį sprendimą, ir X, kuriam nuosavybės teisės į žemę buvo atkurtos šiuo sprendimu.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010-03-10 nutarimu Nr. 248 „Dėl apskričių viršininkų administracijų likvidavimo“ likvidavus apskričių viršininkų administracijas, nuo 2010-07-01 piliečių prašymus dėl nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo nagrinėja ir sprendimus šiuo klausimu priima, kaip numato Įstatymo 17 straipsnio 1 dalis (2010-06-19 redakcija), 18 straipsnio 1 dalis, Tarnyba. Kadangi Tarnybai buvo priskirtos sprendimų dėl nuosavybės teisių atkūrimo priėmimo funkcijos, todėl **Tarnyba, nustačiusi neatitiktį Kauno apskrities viršininko 2007-10-01 sprendimo Nr. 7524 priėmimo metu galiojusių teisės aktų reikalavimams, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio 9 dalimi, turi teisę spręsti klausimą dėl šio sprendimo panaikinimo administracine tvarka.**

16. Žemės ūkio ministerija, reaguodama į Seimo kontrolieriaus 2014-06-04 Pažymoje pateiktą rekomendaciją dėl jau priimto sprendimo naikinimo administracine tvarka, pavedė Tarnybai patikrinti, ar Kauno apskrities viršininko 2007-10-01 sprendimas Nr. 7524 priimtas, nepažeidžiant šio sprendimo priėmimo metu galiojusios įstatymų nustatytos tvarkos; nustačius pažeidimus, nurodyta Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio nustatyta tvarka spręsti klausimą dėl šio sprendimo panaikinimo administracine tvarka.

17. *Dėl sprendimo naikinimo administracine tvarka galimybės Tarnyba 2014-09-04 rašte Nr. 1SS-(7.5)-2303 (toliau – 2014-09-04 Raštas) pažymėjo:*

„[...]

Atsižvelgiant į tai, kad [...] buvo kreipęsis į teismą, prašydamas panaikinti Savivaldybės administracijos 2004-06-03 įsakymą Nr. A-1354 „Dėl žemės sklypo prie statinių ... detaliojo plano patvirtinimo“, Kauno apskrities viršininko 2006-07-10 įsakymą Nr. 02-01-8549 „Dėl valstybinės žemės sklypo priskyrimo privatizavimo objektui“ ir įpareigoti Kauno apskrities viršininko administraciją atlikti jos kompetencijai priskirtus veiksmus – įstatymų nustatyta tvarka organizuoti ir koordinuoti nuosavybės teisių atkūrimą į visą buvusio savininko A iki nacionalizacijos [...] 2,5 ha valdytos žemės plotą (administracinė byla Nr. ...), vadovaujantis pirmiau minėtomis teisės aktų nuostatomis, vykstant teisminiam procesui, nuosavybės teisių atkūrimo procedūra į buvusio savininko A iki nacionalizacijos ... valdytos žemės dalį – 1,6929 ha, negalėjo būti vykdoma.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, **laikytina, kad Kauno apskrities viršininko 2007-10-01 sprendimas Nr. 7524, kuriuo X atkurtos nuosavybės teisės į buvusio savininko A iki nacionalizacijos ... valdytos žemės dalį – 0,8071 ha, grąžinant natūra, priimtas nepažeidžiant imperatyvių Įstatymo nuostatų, todėl naikinti jį nėra teisinio pagrindo.**

18. *Dėl natūra X grąžintinų žemės sklypų kadastrinių matavimų Tarnyba 2014-09-04 rašte pažymėjo:*

„Žemės sklypų kadastrinių matavimų atlikimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-04-15 nutarimu Nr. 534 „Dėl Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatų patvirtinimo“ (toliau – Nuostatai), bei Nekilnojamojo turto objektų kadastrinių matavimų ir kadastro duomenų surinkimo bei tikslinimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2002-12-30 įsakymu Nr. 522 „Dėl Nekilnojamojo turto objektų kadastrinių matavimų ir kadastro duomenų surinkimo bei tikslinimo taisyklių“ (toliau – Tikslinimo taisyklės).

Nekilnojamojo daikto kadastro duomenų nustatymo metu atliekami veiksmai, nustatyti Nuostatų 32 punkte.

Nuostatų 32.1 papunktyje (redakcija, aktuali nuo 2014-04-08) reglamentuota, kad nustatant žemės sklypo kadastro duomenis, nustatomos ir riboženkliais paženklinamos (jeigu anksčiau tai nebuvo atlikta) žemės sklypo ribos arba atstatomi sunaikinti anksčiau paženklintų žemės sklypo ribų riboženkliai. Žemės sklypo ribos vietovėje paženklinamos dalyvaujant žemės sklypo savininkui

(esamajam arba būsimajam) arba jo įgaliotam asmeniui, taip pat suinteresuotiems asmenims – gretimų sklypų savininkams arba jų įgaliotiems asmenims, gretimos valstybinės ar savivaldybės žemės, pagal teritorijų planavimo dokumentą ar žemės valdos projektą nesuformuotos atskiru žemės sklypu, patikėtiniui (-iams), taip pat sodininkų bendrijos pirmininkui, jeigu matuojamas žemės sklypas ribojasi su sodininkų bendrijos žeme (toliau – kviestiniai asmenys), išskyrus Nuostatų 32.1.1.1 papunktyje nurodytus atvejus.

Iš Tarnybos Kauno miesto skyriaus (toliau – Skyrius) pateiktų dokumentų nustatėme, kad **UAB „B“ matininkas C (toliau – matininkas C) 2014-06-02 vietovėje paženklino žemės sklypų (projektiniai Nr. ... ir Nr. ...) ribas ir surašė šių žemės sklypų ribų paženklinimo–parodymo aktus (toliau – Aktai), kurių 5 punktuose nurodė, kad [...] minėtų žemės sklypų ribų ženklime nedalyvavo.**

Atkreiptinas dėmesys, kad iš žemės sklypų (projektiniai Nr. ... ir Nr. ...) kadastro duomenų bylose komplektuojamų dokumentų nustatyta, kad **kvietimas X dalyvauti minėtų žemės sklypų ribų ženklime buvo išsiųstas 2014-05-20 registruotu laišku** (2014-05-20 siuntos brūkšninio kodo Nr. RN951186578LT). Šio laiško perdavimo gavėjui (X) eigos išraše, skelbiamame Lietuvos pašto tinklalapio www.post.lt („Siuntų paieška“) (toliau – Laiško perdavimo gavėjui eigos išrašas), nurodyta, kad 2014-05-21 siuntos nepavyko pristatyti gavėjui (X) į namus ir gavėjui (X) į jo korespondencijos dėžutę yra pristatytas išrašytas siuntos gavimo pranešimas. Laiško perdavimo gavėjui eigos išraše taip pat nurodyta, kad 2014-06-25 siunta grąžinta siuntėjui (UAB „B“).

Nuostatų 32.1.1.3 papunktyje reglamentuota, kad jeigu kviestiniai asmenys kvietime nurodytu laiku neatvyksta, darbai tęsiami be jų. Kviestiniams asmenims, kurie neatvyko ir (arba) kurie atvyko, tačiau nepateikė pastabų raštu ir (arba) atsisakė pasirašyti paženklinimo-parodymo akte, matininkas registruotu laišku išsiunčia žemės sklypo ribų paženklinimo-parodymo akto kopiją ir žemės sklypo plano fragmentą (ištrauką), kur nurodomi paženklinimo metu nustatyti paženklintojo ir besiribojančio žemės sklypo ribų posūkio taškai, jų koordinatės valstybinėje koordinacių sistemoje ir šių žemės sklypų kadastro numeriai. Be to, kviestiniams asmenims pranešama, kad pastabas dėl kadastrinių matavimų ir jų metu surašyto žemės sklypo ribų paženklinimo-parodymo akto jie gali pateikti matininko nurodytu adresu raštu ne vėliau kaip per 30 dienų nuo žemės sklypo ribų paženklinimo-parodymo akto kopijos ir žemės sklypo plano fragmento (ištraukos) gavimo.

Parengtoje nekilnojamojo daikto kadastro duomenų byloje turi būti dokumentai, kuriais patvirtinama žemės sklypo ribų paženklinimo-parodymo akto kopijos ir žemės sklypo plano fragmento (ištraukos) įteikimas kviestiniam asmeniui.

Iš žemės sklypų (projektiniai Nr. ... ir Nr. ...) kadastro duomenų bylose komplektuojamų dokumentų nustatėme, kad matininkas C į šių žemės sklypų ribų ženklimą neatvykusiam X 2014-06-09 registruotais laiškais (2014-06-09 siuntų brūkšninio kodo Nr. RN950263070LT ir Nr. RN950263035LT) išsiuntė Nuostatų 32.1.1.3 papunktyje nurodytus dokumentus. Šių laiškų perdavimo gavėjui (X) eigos išrašuose nurodyta, kad 2014-06-10 siuntos nepavyko pristatyti gavėjui (X) į namus ir gavėjui (X) į jo korespondencijos dėžutę yra pristatytas išrašytas siuntos gavimo pranešimas. Išraše taip pat nurodyta, kad 2014-06-25 siunta grąžinta siuntėjui (UAB „B“).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, **konstatuotina, kad matininkas C vadovavosi Nuostatų 32.1.1.2 ir 32.1.1.3 papunkčiuose nustatytais reikalavimais ir tinkamai pakvietė X 2014-06-02 dalyvauti ženklinant žemės sklypų (projektiniai Nr. ... ir Nr. ...) ribas bei šių žemės sklypų ribų ženklime nedalyvavusiam X išsiuntė Nuostatų 32.1.1.3 papunktyje reglamentuotus dokumentus.**

Informuojame, kad, įvertinę kitus žemės sklypų (projektiniai Nr. ... ir Nr. ...) kadastro duomenų bylose komplektuojamus dokumentus, teisės aktų, reglamentuojančių žemės sklypų kadastrinių matavimų atlikimą, pažeidimų nenustatėme.

[...]

Šis Nacionalinės žemės tarnybos atsakymas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka ir terminais.“

19. Dėl 2014-06-04 Pažymos 51.3 papunktyje nurodytos Seimo kontrolieriaus rekomendacijos pateikti išvadą dėl tolimesnio žemės formavimo natūriniam grąžinimui X Žemės ūkio ministerija 2014-07-30 Rašte pažymėjo:

„[...] Natūra gražinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypai miestuose formuojami vadovaujantis Įstatymo 5,12 straipsnių ir Tvarkos 34,106,106¹ punktų nuostatomis.

Įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punkte numatyta, kad nuosavybės teisės į žemę iki 1995-06-01 buvusių miestams nustatyta tvarka priskirtose teritorijose, atkuriamos grąžinant natūra laisvą (neužstatytą) žemę turėtoje vietoje piliečiui ar piliečiams bendrosios nuosavybės teise, išskyrus žemę, pagal Įstatymo 12 straipsnį priskirtą valstybės išperkamai žemei.

Įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodyta, jog žemė valstybės išperkama ir už ją atlyginama pagal Įstatymo 16 straipsnį, jeigu ji iki 1995-06-01 buvo miestams nustatyta tvarka priskirtose teritorijose ir pagal įstatymus nustatyta tvarka patvirtintuose detaliuosiuose planuose yra užimta: pastatams, statiniams ar įrenginiams (statomiems arba pastatytiems) eksploatuoti reikalingų žemės sklypų [...].

Pabrėžiame, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, kuris kaip minėjome formuoja vienodą administracinių teismų praktiką taikant įstatymus ir kitus teisės aktus, 2009-06-15 sprendime (administracinė byla Nr. A-261-689/2009) išaiškino, kad pagal Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 2 straipsnio 2 dalį statiniu laikoma visa tai, kas sukurta statybos darbais naudojant statybos produktus ir yra tvirtai sujungta su žeme, tačiau **sprendžiant nuosavybės teisių atkūrimo galimybę, statinį būtina vertinti teisiniais kriterijais, apibūdinančiais statinį kaip daiktą, kuriam naudoti reikalingas žemės sklypas, o statinio naudojimo galimybę nustato jo sukūrimo teisėtumas**; tokia nuostata kyla iš Civilinio kodekso 4.253 straipsnio 1 dalies, pagal kurią daiktai registruojami, jei jie suformuoti įstatymo nustatyta tvarka. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas minėtame sprendime pažymėjo, kad nekilnojamųjų daiktų suformavimo procedūras nustato Lietuvos Respublikos statybos įstatymas, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas bei šių įstatymų nuostatas įgyvendinantys teisės aktai. Tokios pačios pozicijos laikosi ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kuris formuoja vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką taikant įstatymus ir kitus teisės aktus. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2011-02-21 nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-60/2011 konstatavo, jog **teismų praktikoje išaiškinta, kad žemės sklypas gali būti laikomas užstatytu, jeigu jame yra statinio sąvoką atitinkantis nekilnojamas daiktas, kurio eksploatacijai žemės sklypas ir yra naudojamas**. Šis teismas minėtoje nutartyje pažymėjo, kad nurodyta teismų praktikoje suformuluota taisyklė, ką laikyti užstatyta žeme, turi būti taikoma atsižvelgiant į individualias aplinkybes, tačiau **bet kokių atveju, yra užstatyta žemė ar ne, sprendžiama pagal du kriterijus – faktinį ir teisinį. Pirma, žemės sklype turi būti statiniai ar kitokie nekilnojamieji daiktai. Antra, šie statiniai ar kitokie nekilnojamieji daiktai turi būti pastatyti (įrengti) teisės aktų nustatyta tvarka. Nustačius, kad žemės sklype yra teisėtai pastatyti statiniai ar kitokie nekilnojamieji daiktai, kuriems naudojamas žemės sklypas, ir tokio sklypo naudojimas pagal kitą paskirtį nėra galimas, sklypas laikytinas užstatytu**.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, manome, kad atitinkamo buvusio savininko turėta žemė, kurioje nėra statinių (t. y. faktiškai ji nėra užstatyta), tačiau šioje žemėje Nekilnojamojo turto kadastro žemėlapyje vis dar yra fiksuoti statinio kontūrai, pagal Įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 3 punktą negali būti laikoma valstybės išperkama žeme ir pagal Įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punktą turėtų būti laikoma laisva (neužstatyta) žeme. Nepaisant Nekilnojamojo turto kadastro žemėlapyje fiksuotų statinio kontūrų, šioje žemėje gali būti formuojamas natūra gražinamas laisvos (neužstatytos) žemės sklypas.

Dėl turto arešto, pažymime, kad pagal Įstatymo ir Tvarkos nuostatas atkuriant nuosavybės teises į žemę, iki 1995-06-01 buvusių miestams nustatyta tvarka priskirtose teritorijose, grąžinant žemę natūra, šioje atkūrimo procedūroje dalyvauja ne tik tie viešojo administravimo subjektai, kuriems įstatymu suteikti įgaliojimai nagrinėti piliečių prašymus dėl nuosavybės teisių atkūrimo į žemę ir priimti sprendimus atkurti nuosavybės teises į žemę (iki 2010-07-01 apskričių viršiniųjų administracijoms, nuo 2010-07-01 – Nacionalinei žemės tarnybai), bet ir *savivaldybės*. Iš Tvarkos

106¹ punkto, kuriame nurodyta tvarka, kuria *privaloma* vadovautis atkuriant nuosavybės teises į žemę, iki 1995-06-01 buvusių miestams nustatyta tvarka priskirtose teritorijose, natūra gražinant laisvą (neužstatytą) žemę turėtoje vietoje, turinio akivaizdu, kad **Nacionalinės žemės tarnybos vadovas ar jo įgaliotas teritorinio padalinio vadovas negali priimti sprendimo (-ų) atkurti nuosavybės teises į miesto žemę natūra, kol savivaldybės administracijos direktorius nepatvirtina natūra gražinamo (-ų) laisvos (neužstatytos) žemės sklypo (-ų) plano (-ų).**

Pažymime, kad Vilniaus miesto trečiojo apylinkės teismo 2006-10-17 nutartimi buvo uždrausta valstybės įmonei Valstybės turto fondui perleisti kitų asmenų nuosavybės žemės sklypą, esantį [...], išskyrus *žemės gražinimą natūra X nuosavybės teisių atkūrimo tvarka*. Atsižvelgdami į tai, kad Savivaldybės atliekami veiksmai, susiję su natūra gražinamo (-ų) laisvos (neužstatytos) žemės sklypo (-ų) formavimu buvusio savininko A iki nacionalizacijos valdytoje žemėje ir šio žemės sklypo (-ų) plano (-ų) tvirtinimu, yra tarpiniai ir pagal Tvarkos 106¹ punkto nuostatas privalomi, norint X priimti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo, kuriuo buvusio savininko A iki nacionalizacijos turėta žemė būtų jam gražinta natūra, manome, jog jie **neprieštarauja Vilniaus miesto trečiojo apylinkės teismo 2006-10-17 nutarčiai.**

20. *Dėl laisvos (neužstatytos) X gražintinos žemės kartografinėje medžiagoje patvirtinimo iki natūra gražintinos žemės suformavimo kadastriniais matavimais, Žemės ūkio ministerija 2014-07-30 Rašte pažymėjo:*

„Pagal kompetenciją išnagrinėję Pažymos 51.3.2 papunktyje nurodytą rekomendaciją, pažymime, kad Tvarkos 106¹ punktas numato, kad savivaldybės administracijos direktorius, gavęs iš Tarnybos teritorinio skyriaus kartografinę medžiagą, kurioje pažymėtos savininko turėtos žemės sklypo ribos miesto detalio nesuplanuotose teritorijose, įsakymu paskiria savivaldybės administracijos valstybės tarnautojus, atsakingus už natūra gražinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypo ribų projektavimą. Šios ribos projektuojamos Tarnybos teritorinio skyriaus pateiktoje kartografinėje medžiagoje, **atsižvelgiant į savininko turėtas žemės ribas.** [...]. Suprojektavus natūra gražinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypo ribas miesto detalio nesuplanuotose teritorijose ir teritorijose, kuriose parengti detalieji planai ar žemės valdos projektai, atliekami žemės sklypo kadastriniai matavimai. Savivaldybės administracijos direktorius organizuoja nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų bylos rengimo paslaugų pirkimą Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto nuostatų nustatyta tvarka suderinus nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų bylą su žemėtvarkos skyriumi, savivaldybės administracijos direktorius tvirtina nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų byloje esantį žemės sklypo planą. Taigi, Tvarkos 106¹ punkte nustatyta tvarka **natūra gražinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypo ribos turi būti suprojektuotos (pažymėtos) Tarnybos teritorinio skyriaus pateiktoje kartografinėje medžiagoje, prieš atliekant šio žemės sklypo kadastrinius matavimus.**

Vadovaudamiesi Tvarkos 106¹ punkto nuostatomis, manome, kad savivaldybės administracijos direktorius turi pareigą *tvirtinti* tik nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų byloje esantį suformuoto natūra gražinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypo planą, o šio žemės sklypo ribų suformavimas yra įsakymu paskirtų savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų, atsakingų už natūra gražinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypo ribų projektavimą, kompetencija. **Tvarkos 106¹ punkte nėra numatyto reikalavimo, kad savivaldybės administracijos direktorius turi pareigą tvirtinti ir pirmiau nurodytoje kartografinėje medžiagoje suformuoto natūra gražinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypo ribas.** Nepaisant to, manome, kad natūra gražinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypo ribas gali formuoti tik Tvarkos 106¹ punkte nurodyti valstybės tarnautojai, o dokumente, kuriame Tarnybos teritorinio skyriaus pateiktoje kartografinėje medžiagoje pažymimos suprojektuotos natūra laisvos (neužstatytos) žemės sklypo ribos, visais atvejais turėtų būti minėtų Tvarkos 106¹ punkte nurodyto (-ų) valstybės tarnautojo (-u) parašas (-ai), suderinimo, tvirtinimo žymos ar pan., kuriais patvirtinama, kad ribos yra suprojektuotos teisės aktais įgalioto asmens.“

21. Savivaldybės meras **2014-09-01** raštu Nr. (33.208)R-5054 Seimo kontrolierių informavo:
„[...]

Savivaldybės meras 2014-08-14 potvarkiu Nr. M-287 sudarė komisiją įtariamam Savivaldybės administracijos direktoriaus tarnybiniam nusižengimui ištirti (toliau – Komisija).

Komisija 2014 m. rugpjūčio 18 d. ir rugpjūčio 22 d. vykusiuose posėdžiuose išnagrino turimą medžiagą ir pasiūlė Savivaldybės merui pripažinti, kad Savivaldybės administracijos direktorius Dainius Ratkelis tarnybinio nusižengimo nepadarė. Savivaldybės meras 2014-09-01 potvarkiu Nr. MP-28 pripažino, kad **Savivaldybės administracijos direktorius Dainius Ratkelis tarnybinio nusižengimo nepadarė.**“

22. Savivaldybės administracijos direktoriaus **2014-09-01** įsakyme Nr. A-2373 „Dėl žemės sklypo Nr. ... [...], plano patvirtinimo“ pažymėta:

„Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsniu, Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos ir sąlygų“, 34 ir 106¹ punktais, Žemės naudojimo būdų turinio aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005-01-20 įsakymu Nr. 3D-37/D1-40 „Dėl Žemės naudojimo būdų turinio aprašo patvirtinimo“, ir Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendruoju planu, patvirtintu Savivaldybės tarybos 2014-04-10 sprendimu Nr. T-209 „Dėl Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“:

1. **Tvirtinu 15657 kv. m laisvos žemės sklypo Nr. ... [...], planą** (pagrindinė žemės naudojimo paskirtis – kitos paskirties žemė, naudojimo būdas – komercinės paskirties objektų teritorijos).

2. **S i ū l a u** Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos spręsti žemės gražinimo klausimą, remiantis patvirtintu sklypo planu.

3. Šis įsakymas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo ar Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.“

23. Tarnybos direktoriaus funkcijas atliekantis direktoriaus pavaduotojas Vaidas Pakalka **2014-09-24** raštu Nr. 1SS-(7.5.)-2437 Seimo kontrolierių informavo:

„Savivaldybės administracijos Urbanistikos ir architektūros skyrius **2014-09-09** raštu Nr. 70-2-2555 Tarnybos Kauno miesto skyriui perdavė **žemės sklypo Nr. ..., esančio [...], kadastro duomenų bylas** (2 egz.). Iš byloje esančio bylos vidaus apyrašo matyti, kad byloje be kitų dokumentų įsegti ir „Žemės sklypo ribų planas bei Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas“, t. y. Savivaldybės administracijos direktoriaus 2014-09-01 įsakymas Nr. A-2373 „Dėl žemės sklypo Nr. ... [...], plano patvirtinimo“ ir šiuo įsakymu patvirtintas žemės sklypo Nr. ..., esančio [...], planas.

3. Tarnybos Kauno miesto skyrius 2014-04-14 raštu Nr. 8SD-(14.8.7.)-1749 „Dėl žemės sklypo ribų, ploto ir naudojimo sąlygų nustatymo buvusio savininko A turėtoje žemės valdoje“ informavo Savivaldybės administracijos Urbanistikos ir architektūros skyrių, kad Savivaldybės administracijos Urbanistikos ir architektūros skyriaus 2014-03-12 raštu Nr. 70-695 pateiktoje **laisvos (neužstatytos) žemės sklypų schemeje pažymėta teritorija yra buvusio savininko A valdytos žemės ribose.**

Nekilnojamojo daikto kadastro duomenų bylos tikrinimo taisyklių, patvirtintų Tarnybos direktoriaus 2009-09-03 įsakymu Nr. 1P-98 „Dėl nekilnojamojo daikto kadastro duomenų bylos tikrinimo taisyklių patvirtinimo“, 4 punkte nustatyta, kad žemės sklypų kadastro duomenų nustatymo tikrinimas atliekamas visais atvejais, kai žemės sklypų kadastro duomenų byla pateikiama tikrinti teritoriniam padalinii. Minėtą taisyklių 8 punkte nurodyta, kad **jei kameraliai tikrinant nebuvo aptikta pažeidimų ir neiškilo abejonių dėl nustatytų žemės sklypo ribų posūkio taškų ir riboženklų koordinatų ar kartografuotų (nekartografuotų) situacijos**

elementų tikslumo, teritorinio padalinio vadovas arba jo paskirtas teritorinio padalinio darbuotojas Taisyklių 5.1 ir 5.3 papunkčiuose nustatytais atvejais suderina žemės sklypo planą, o Taisyklių 5.2 papunktyje nustatytu atveju – žemės sklypo planą ir kadastro duomenų lentelę, juos pasirašydamas per 2 darbo dienas nuo žemės sklypo kadastro duomenų bylos patikrinimo.

Tarnybos Kauno miesto skyrius, patikrinęs žemės sklypo Nr. ..., esančio [...], kadastro duomenų bylą (žemės sklypo kadastro duomenų bylos 2014-08-04 tikrinimo aktas Nr. 08KAM-71620), nenustatė, kad paženklinto žemės sklypo ribos yra ne buvusio savininko A valdytos žemės ribose. Atsižvelgdamos į tai, Tarnybos Kauno miesto skyriaus vyriausioji specialistė Inga Kelmickaitė ir Tarnybos Kauno miesto skyriaus vedėjo pavaduotoja Alma Markuckienė parengtą žemės sklypo planą suderino. **Vizualiai palyginus Savivaldybės administracijos Urbanistikos ir architektūros skyriaus 2014-03-12 raštu Nr. 70-695 pateiktą laisvos (neužstatytos) žemės sklypų schemą, kurioje pažymėta buvusio savininko A valdytos žemės ribos, ir Savivaldybės administracijos direktoriaus 2014-09-01 įsakymu Nr. A-2373 patvirtintą 15657 kv. m laisvos žemės sklypo Nr. ..., esančio [...], planą, manytina, kad visa laisva (neužstatyta) žemė, patvirtinta Savivaldybės administracijos direktoriaus 2014-09-01 įsakymu Nr. A-2373, yra buvusio savininko A valdytos žemės ribose.**

24. Tarnybos Kauno miesto skyriaus vedėjos Daivos Gineikaitės 2014-09-24 rašte Nr. 8SD-(14.8.94.)-5105 pareiškėjui pažymėta:

„Informuojame, kad Tarnybos Kauno miesto skyrius parengė sprendimo atkurti nuosavybės teises grąžinant natūra projektą.

Posėdis, kuriame bus svarstomas minėto Sprendimo priėmimo klausimas, įvyks 2014-10-09 10 val., Tarnybos Kauno miesto skyriuje, L. Sapiegos g. 10, 107 kab. pas vyresniąją specialistę J. Liepaite.

Kviečiame nurodytu laiku atvykti susipažinti su parengtu Sprendimo projektu. [...]

Jums neatvykus, Sprendimas bus priimtas Jums nedalyvaujant.

25. Savivaldybės administracijos direktoriaus 2014-09-25 įsakyme Nr. A-2606 „Dėl žemės sklypo Nr. ... [...], plano patvirtinimo“ pažymėta:

„Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsniu, Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos ir sąlygų“, 34 ir 106¹ punktais, Žemės naudojimo būdų turinio aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005-01-20 įsakymu Nr. 3D-37/D1-40 „Dėl Žemės naudojimo būdų turinio aprašo patvirtinimo“, ir Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendruoju planu, patvirtintu Savivaldybės tarybos 2014-04-10 sprendimu Nr. T-209 „Dėl Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“:

1. Tvirtinu 710 kv. m laisvos žemės sklypo Nr. ... [...], planą (pagrindinė žemės naudojimo paskirtis – kitos paskirties žemė, naudojimo būdas – rekreacinės teritorijos).

2. S i ū l a u Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos spręsti žemės grąžinimo klausimą, remiantis patvirtintu sklypo planu.

3. Šis įsakymas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo ar Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.

26. Seimo kontrolierių įstaigoje 2014-10-01 gautame pareiškėjo 2014-09-30 kreipimesi nurodyta, kad **pažeisti Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ ir 112 punktų reikalavimai, pretendentas į nuosavybės teisių atkūrimą raštu nepakviestas susipažinti su savivaldybės administracijos direktoriaus pateiktais dokumentais.**

Pareiškėjas nurodo negavęs kreipimesi nurodytų teisės aktuose įtvirtintų Tarnybos veiksmus patvirtinančių dokumentų (dėl kadastro duomenų patvirtinimo, suformavus sklypą; dėl sklypo plane suprojektuotų servitutų nustatymo; dėl kvietimo susipažinti su savivaldybės administracijos direktoriaus pateiktais dokumentais).

Pareiškėjas pažymėjo ir tai, kad 2014-09-29 paprašius Tarnybos specialistės J. Liepaitės leisti susipažinti su nuosavybės teisių atkūrimo byloje Nr. ... esančiais dokumentais, buvo atsisakyta tai padaryti.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

27. Pagal **Lietuvos Respublikos Konstitucijos** nuostatas:

5 straipsnio 3 dalis:

„Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms.“

28. Pagal 1997-07-01 **Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo** Nr. VIII-359 (2002-10-29 įstatymo Nr. IX-1157 redakcija su pakeitimais) nuostatas:

5 straipsnio 2 dalies 1 punktas:

„2. Nuosavybės teisės į žemę, iki 1995-06-01 buvusių miestams nustatyta tvarka priskirtose teritorijose, atkuriamos:

1) grąžinant natūra laisvą (neužstatytą) žemę turėtoje vietoje piliečiui ar piliečiams bendrosios nuosavybės teise, taip pat piliečiui, nuosavybės teise turinčiam pastatus, jo naudojamą teritoriją planavimo dokumentuose nustatytų ribų žemės sklypą, išskyrus žemę, pagal šio įstatymo 12 straipsnį priskirtą valstybės išperkamai žemei, ir žemę, kurios susigrąžinti turėtoje vietoje pilietis nepageidauja. Grąžinamos natūra laisvos (neužstatytos) žemės plotas sumažinamas iki 1 ha ploto žemės sklypo dydžio, jeigu jame yra suprojektuoti žemės sklypai, perduodami neatlygintinai piliečiams individualiai statybai pagal šio straipsnio 2 dalies 3 punktą ir jų negalima suprojektuoti kitose miesto teritorijose dėl laisvos (neužstatytos) žemės šiame mieste trūkumo. **Laisvos (neužstatytos) žemės plotuose grąžinamų natūra turėtoje vietoje žemės sklypų formavimą ir jų planų rengimą Vyriausybės nustatyta tvarka ir sąlygomis organizuoja ir planus tvirtina savivaldybės administracijos direktorius.**“

18 straipsnio 1 dalis:

„1. Šio įstatymo 17 straipsnyje nurodytos institucijos turi išnagrinėti piliečių prašymus ir priimti sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo per 6 mėnesius nuo dokumentų, patvirtinančių nuosavybės teises ir giminystės ryšį, pateikimo bei kitų šiame įstatyme nurodytų dokumentų parengimo dienos.“

29. Pagal **Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo** nuostatas:

2 straipsnio 1 dalis

„1. Savivaldybių administracinę priežiūrą atlieka, tai yra prižiūri, ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės sprendimus, Vyriausybės skiriami Vyriausybės atstovai.“

4 straipsnio 1 dalies 2 punktas

„1. Prižiūrėdamas, ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės sprendimus, Vyriausybės atstovas:

[...]

2) kai savivaldybės administravimo subjektai nesilaiko Konstitucijos ir įstatymų, nevykdo Vyriausybės sprendimų, šio įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka reikalauja, kad Konstitucijos būtų laikomasi, įstatymai būtų įgyvendinti, o Vyriausybės sprendimai įvykdyti.“

30. Pagal **Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo** nuostatas:

2 straipsnis:

„Žemės reformos tikslai: užtikrinant gamtos išteklių apsaugą, įgyvendinti asmenų teisę į žemės nuosavybę bei naudojimą įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis grąžinant neteisėtai nusavintą žemę, [...]“

16 straipsnio 1 dalis:

„1. Žemės reformą įgyvendina Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos. [...]“

18 straipsnis. *Skundų dėl žemės reformos vykdytojų sprendimų pateikimo ir nagrinėjimo tvarka:*

„[...]“

2. **Skundus dėl žemės reformos metu suformuotų žemės sklypų tinkamumo, žemės privatizavimui, nuomai ir perdavimui neatlygintinai naudotis parengtų dokumentų ir įstatymų bei kitų teisės aktų reikalavimų neatitikties iki sprendimo dėl valstybinės žemės įsigijimo, nuomos ar perdavimo neatlygintinai naudotis priėmimo nagrinėja Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos teritoriniai padaliniai.**

3. Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos teritorinių padalinių sprendimai ir veiksmai (neveikimas), išskyrus sprendimus atkurti nuosavybės teises, suteikti žemės sklypą nuosavybėn neatlygintinai, parduoti, išnuomoti ar perduoti naudotis neatlygintinai žemės sklypą, skundžiami Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos vadovui **išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka.**

4. Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos vadovo priimtas sprendimas gali būti skundžiamas Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

[...]

9. Tuo atveju, jeigu nustatoma, kad sprendimai dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo ar valstybinės žemės suteikimo nuosavybėn neatlygintinai, pardavimo, nuomos, perdavimo neatlygintinai naudotis priimti pažeidžiant įstatymų nustatytą tvarką ir jeigu dėl to nekyla ginčų, sprendimą gali panaikinti arba jį pakeisti sprendimą priėmęs Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos vadovas ar jo įgaliotas teritorinio padalinio vadovas.“

31. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 patvirtintos Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos (1999-11-11 nutarimo Nr. 1274 redakcija su pakeitimais) nuostatas:

„106. [...] Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos vadovas arba jo įgaliotas žemėtvarkos skyriaus vedėjas sprendimą atkurti nuosavybės teises į žemę, iki 1995-06-01 buvusią miestams nustatytą tvarką priskirtose teritorijose, **natūra grąžinant laisvą (neužstatytą) žemę turėtoje vietoje priima pagal savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintus žemės sklypų planus.**

Piliečių prašymus atkurti nuosavybės teises į miestuose esančius žemę, mišką ir vandens telkinius nagrinėja žemėtvarkos skyriai, vadovaudamiesi:

šios tvarkos 12 punkte nurodytais dokumentais;

nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų byla, kai piliečiai prašo grąžinti šį žemės sklypą natūra turėtoje vietoje arba perduoti nuosavybėn neatlygintinai;

savivaldybės administracijos direktoriaus pateiktais individualiai statybai ir kitai paskirčiai suprojektuotų privatizuotinių žemės sklypų miestuose detaliesiais planais ar žemės sklypo planais, prilyginamais detaliojo teritorijų planavimo dokumentams;

savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintais žemės sklypų planais, kai piliečiams grąžinama natūra laisva (neužstatyta) žemė, iki 1995-06-01 buvusi miestams nustatytą tvarką priskirtose teritorijose.

[...]

106¹. Atkuriant nuosavybės teises į žemę, iki 1995-06-01 buvusią miestams nustatytą tvarką priskirtose teritorijose, natūra grąžinant laisvą (neužstatytą) žemę turėtoje vietoje privaloma vadovautis toliau nurodyta tvarka.

Savivaldybės administracijos direktorius per mėnesį nuo žemėtvarkos skyriaus prašymo suteikti informaciją apie laisvą (neužstatytą) žemę pateikimo pagal nustatytą tvarką patvirtintus miestų teritorijų dalių, žemės sklypų grupių, žemės sklypų detaliuosius planus **pateikia žemėtvarkos skyriui informaciją kartografinėje medžiagoje apie laisvą (neužstatytą) žemę, kuri pagal šio įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 3 punktą nepriskirta valstybės išperkamai žemei**, o tuo atveju, kai miestų teritorijų dalių, žemės sklypų grupių, žemės sklypų detalieji planai nepatvirtinti arba jų nėra, – apie detaliai nesuplanuotas miesto teritorijas.

Žemėtvarkos skyrius, gavęs informaciją apie laisvą (neužstatytą) žemę, per mėnesį šioje kartografinėje medžiagoje pažymi savininko turėto žemės sklypo ribas, remdamasis turima (išlikusia) arba kartografuota planine medžiaga. Turėto žemės sklypo ribos kartografuojamos pagal Metodinius nurodymus dėl žemės valdymo nuosavybės teisėmis faktą įrodančių papildomų dokumentų nagrinėjimo tvarkos, patvirtintus Žemės ir miškų ūkio ministerijos 1997-10-31 įsakymu Nr. 634. Žemės sklypas nekartografuojamas toje miesto teritorijos dalyje, kurioje buvo rėžių sistema. Čia nustatoma kaimo riba, plotas ir buvusių savininkų skaičius.

[...] **Žemėtvarkos skyrius**, miesto detaliai nesuplanuotų arba jau suprojektuotų pagal miestų teritorijų dalių, žemės sklypų grupių, žemės sklypų detaliuosius planus **teritorijų kartografinėje medžiagoje pažymėjęs turėto žemės sklypo ribas, per 20 darbo dienų raštu pateikia ją savivaldybės administracijos direktoriui**, išskyrus kartografinę medžiagą tos miesto teritorijos, kurioje buvo likusi rėžių sistema, o ten, kur likusi rėžių sistema, – kartografuoto kaimo ribas, plotą, ir prašo savivaldybės administracijos direktoriaus:

suprojektuoti žemės sklypą;

organizuoti žemės sklypo kadastrinius matavimus pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-04-15 nutarimu Nr. 534;

patvirtinti nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų byloje esantį žemės sklypo planą, kuriame turi būti nurodyti šie kadastro duomenys: pagrindinė žemės naudojimo paskirtis, naudojimo būdas, specialiosios žemės naudojimo sąlygos, nustatytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992-05-12 nutarime Nr. 343 „Dėl Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“, taip pat suprojektuoti siūlomi servitutai (jeigu jų reikia). Žemės sklypo naudojimo būdas nustatomas pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintą sąrašą.

Savivaldybės administracijos direktorius, gavęs iš žemėtvarkos skyriaus kartografinę medžiagą, kurioje pažymėtos savininko turėto žemės sklypo ribos miesto detaliai nesuplanuotose teritorijose, įsakymu paskiria savivaldybės administracijos valstybės tarnautojus, atsakingus už natūra grąžinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypo ribų projektavimą. Šios ribos projektuojamos žemėtvarkos skyriaus pateiktoje kartografinėje medžiagoje, atsižvelgiant į savininko turėtos žemės ribas. Suprojektuotas natūra grąžinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypas turi būti tinkamas naudoti pagal savivaldybės bendrajame plane nustatytą pagrindinę žemės naudojimo paskirtį ir naudojimo būdą.

Suprojektavus natūra grąžinamos laisvos (neužstatytos) žemės sklypo ribas miesto detaliai nesuplanuotose teritorijose ir teritorijose, kuriose parengti detalieji planai, atliekami žemės sklypo kadastriniai matavimai. Savivaldybės administracijos direktorius organizuoja nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų bylos rengimo paslaugų pirkimą Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto nuostatų nustatyta tvarka suderinus nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų bylą su žemėtvarkos skyriumi, savivaldybės administracijos direktorius tvirtina nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų byloje esantį žemės sklypo planą.

Savivaldybės administracijos direktorius žemės sklypo projektavimą, kadastrinių matavimų rengimą organizuoja ir nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų byloje esantį žemės sklypo planą patvirtina ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo žemėtvarkos skyriaus prašymo suteikti informaciją apie laisvą (neužstatytą) žemę pateikimo dienos ir kartu su kitais dokumentais (duomenimis) pateikia juos žemėtvarkos skyriui.

Žemėtvarkos skyrius, gavęs iš savivaldybės administracijos nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų bylą ir šioje byloje esantį ir savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintą žemės sklypo planą:

suformuoja žemės sklypą (patvirtina jo kadastro duomenis);

nustato žemės sklypo plane suprojektuotus servitutus. Sprendimas nustatyti servitutus priimamas kartu su sprendimu suformuoti žemės sklypą;

raštu pakviečia piliečius, turinčius teisę į nuosavybės teisių atkūrimą (toliau – pretendentai), susipažinti su savivaldybės administracijos direktoriaus pateiktais dokumentais (duomenimis).“

[...]

111. Į miestuose turėtą žemę, iki 1995-06-01 buvusią miestams nustatytą tvarka priskirtose teritorijose, grąžinant laisvą (neužstatytą žemę natūra turėtoje vietoje, žemėtvarkos skyrius priima sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo per 3 mėnesius nuo savivaldybės administracijos direktoriaus žemės sklypų planų patvirtinimo.

[...]

112. Šios tvarkos 98, 100 ir 101 punktuose nurodytos sprendimus priimančios institucijos ne vėliau kaip prieš 10 dienų iki posėdžio, kuriame priimamas sprendimas dėl nuosavybės teisių atkūrimo, raštu (registruotu laišku) praneša piliečiui posėdžio vietą ir laiką.

113. Šios tvarkos 98, 100 ir 101 punktuose nurodytos sprendimus priimančios institucijos, pranešusios apie posėdį pagal šios tvarkos 112 punktą, dalyvaujant piliečiui, kuriam atkuriamos nuosavybės teisės, priima sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo. Atvykęs į posėdį, sutikimą su priimamu sprendimu pilietis patvirtina parašu. Piliečiui neatvykus į posėdį, sprendimas priimamas jam nedalyvaujant.

114. **Nuosavybės teisės atkuriamos į visą piliečiui tenkantį žemės, miško ar vandens telkinio plotą. Nuosavybės teisės gali būti atkurtos ir į dalį žemės, miško, jeigu žemė įgyjama asmeniniam ūkiui, namų valdos žemės sklypui, jeigu dalis žemės, miško yra priskirta valstybės išperkamai žemei, miškui arba pilietis dalį žemės pageidauja gauti neatlygintinai nuosavybėn.** Sprendime nurodomi nuosavybės teisių atkūrimo būdai, grąžinamų natūra žemės, miško sklypų ar vandens telkinio plotas bei valstybės išperkamo nekilnojamojo turto vertė, taip pat nesugrąžintos žemės valdos plotai ir negrąžinimo priežastys. Sprendime taip pat nurodomas plotas, į kurį buvo atkurtos nuosavybės teisės pagal Lietuvos Respublikos įstatymą „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“.

115. Priimamas Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos sprendimas dėl nuosavybės teisių atkūrimo kaimo gyvenamojoje vietovėje (šios tvarkos 3 priedas) arba miesto gyvenamojoje vietovėje (šios tvarkos 4 priedas). Prie sprendimo dėl nuosavybės teisių atkūrimo sugrąžinant žemės, miško sklypą ar vandens telkinį natūra arba perduodant nuosavybėn neatlygintinai pridedamas žemės, miško sklypo ar vandens telkinio planas.

116. Sprendimo priėmimo data yra nuosavybės teisių atkūrimo diena.

117. Tais atvejais, kai nuosavybės teisės į nekilnojamąjį turtą (išskyrus ūkinės-komercinės paskirties pastatus) atkuriamos išperkant visą išlikusį nekilnojamąjį turtą ar jo dalį, kartu su sprendimu išduodama pažyma apie valstybės išperkamos žemės, miško ar vandens telkinio ir nepageidaujamo natūra susigrąžinti nekilnojamojo turto vertę (šios tvarkos 5 priedas).

118. Sprendimuose dėl žemės ar miško grąžinimo arba žemės ir miško sklypų perdavimo neatlygintinai nuosavybėn turi būti nurodyti šiuose sklypuose nustatyti žemės servitutai ir specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos, jeigu tai nustatyta žemės reformos žemėtvarkos projekte.

119. Sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo ne vėliau kaip per 30 dienų nuo jo priėmimo institucija įteikia pasirašytinai arba išsiunčia registruotu laišku su įteikimu suinteresuotam piliečiui, o sprendimą dėl ūkinės-komercinės paskirties pastatų ir gyvenamųjų namų grąžinimo – ir dabartiniam turto valdytojui.

Žemės, miško sklypus ir vandens telkinius ir nuosavybės teises į juos Nekilnojamojo turto registre piliečiai registruoja Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymo (Žin., 1996, Nr. 100-2261; 2001, Nr. 55-1948) nustatyta tvarka.

120. Priėmus sprendimus dėl nuosavybės teisių į žemę, mišką ar vandens telkinį atkūrimo, žemėtvarkos skyrius per 14 kalendorinių dienų nuo sprendimo priėmimo perduoda nuosavybės teisių atkūrimo bylą Nekilnojamojo turto kadastro tvarkytojui, kuris Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatų, nustatyta tvarka žemės sklypų duomenis įrašo į Nekilnojamojo turto kadastrą.

121. Dokumentai, susiję su nuosavybės teisių į žemę ir mišką atkūrimu, saugomi žemėtvarkos skyrių archyvuose.

122. Skundai, susiję su nuosavybės teisių į žemę, mišką, vandens telkinius atkūrimu, iki sprendimo dėl nuosavybės teisių atkūrimo priėmimo nagrinėjami Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnyje nustatyta tvarka.

123. Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos vadovo arba jo įgalioto žemėtvarkos skyriaus vedėjo, savivaldybės administracijos direktoriaus ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotos kitos institucijos priimti sprendimai dėl nuosavybės teisių atkūrimo gali būti apskūsti teismui per 30 dienų nuo šių sprendimų įteikimo piliečiams datos.“

Teismų praktika

32. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2004-12-13 nutarime byloje Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03 konstatavo:

„[...] Valstybės tarnyba turi veikti paklusdama tik Konstitucijai ir teisei. Kiekviena valstybės ar savivaldybės institucija, per kurią vykdomos valstybės funkcijos, **kiekvienas valstybės tarnautojas turi paisyti teisėtumo reikalavimų. Valstybės tarnautojai turi** nepiktnaudžiauti jiems nustatytais galiomis, **nepažeisti teisės aktų reikalavimų.** Konstitucinis Teismas 2000-06-30 nutarime konstatavo, kad valstybės institucijos, pareigūnai turi saugoti, ginti žmogaus teises ir laisves; **ypač svarbu, kad, vykdydami jiems patikėtas funkcijas, jie patys nepažeistų žmogaus teisių ir laisvių [...].**

[...] Konstitucinis Teismas 2004-07-01 nutarime ir 2004-11-05 išvadoje konstatavo, kad Konstitucijoje yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas. Valdžios atsakomybė visuomenei – teisinės valstybės principas, kuris įtvirtintas Konstitucijoje nustačius, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms [...].“

Išvados

33. Atsižvelgiant į tyrimo informaciją, išvadas tikslinga pateikti atskiromis dalimis:

33.1. dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovės Kauno apskrityje veiksmų;

33.2. dėl Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos pareigūnų veiksmų.

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovės Kauno apskrityje veiksmų

34. Šios tyrimo dalies objektas – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovės Kauno apskrityje veiksmai, įgyvendinant Savivaldybių administracinės priežiūros įstatyme numatytą pareigą užtikrinti teisės aktų reikalavimų vykdymą.

35. Sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo teritorijose, priskirtose miestams iki 1995-06-01, Tarnybos vadovas arba jo įgaliotas teritorinio skyriaus vedėjas priima pagal Savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintus žemės sklypų planus, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (žr. pažymos 28 punktą) ir Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos (žr. pažymos 31 punktą) nuostatomis.

Sprendimas dėl nuosavybės teisių į žemę nurodytose teritorijose atkūrimo turi būti priimtas per 3 mėnesius nuo savivaldybės administracijos direktoriaus žemės sklypų planų patvirtinimo.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-29 nutarimu Nr. 1057 patvirtintos Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkte savivaldybės administracijos direktoriui įtvirtinta pareiga pateikti žemėtvarkos skyriui informaciją kartografinėje medžiagoje apie laisvą (neužstatytą) žemę, o nustatyta tvarka patvirtinus žemės sklypo planą, jį kartu su kitais dokumentais pateikti žemėtvarkos skyriui.

Vadovaujantis Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo reikalavimais, užtikrinti, kad savivaldybių administracijų pareigūnai vykdytų teisės aktų reikalavimus, turi Vyriausybės atstovai apskrityse (žr. pažymos 29 punktą).

36. Apibendrinant tyrimo metu gautą informaciją, konstatuotina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovė Kauno apskrityje ėmėsi veiksmų užtikrinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintos Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkte Savivaldybės administracijos direktoriui įtvirtintos pareigos pateikti žemėtvarkos skyriui informaciją kartografinėje medžiagoje apie laisvą (neužstatytą) žemę, o nustatyta tvarka patvirtinus žemės sklypo planą, jį kartu su kitais dokumentais pateikti žemėtvarkos skyriui, t. y. teikė Savivaldybės administracijai reikalavimus (žr. pažymos 3 ir 6 punktus).

2014-09-01 ir 2014-09-25 buvo priimti Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymai dėl laisvos žemės sklypų planų patvirtinimo (žr. pažymos 22 ir 25 punktus).

37. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu išnyksta skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia, taip pat kitais šio įstatymo nustatytais atvejais.

Atsižvelgiant į tai, kad tyrimo metu šioje dalyje nurodytas klausimas buvo išspręstas iš esmės – Savivaldybės administracijos direktorius įvykdė Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkte numatytą pareigą, patvirtindamas laisvos žemės sklypų planus, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 3 dalimi, **tyrimas dalyje dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovės Kauno apskrityje veiksmų nutraukinas.**

Dėl Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos pareigūnų veiksmų

38. Nuosavybės teisių atkūrimas natūra – viena iš žemės reformos sričių (žr. pažymos 30 punktą). Žemės reformos įstatyme nustatyta skundų nagrinėjimo tvarka.

Skundus dėl žemės reformos metu suformuotų žemės sklypų tinkamumo, žemės privatizavimui, nuomai ir perdavimui neatlygintinai naudotis parengtų dokumentų ir įstatymų bei kitų teisės aktų reikalavimų neatitikties iki sprendimo dėl valstybinės žemės įsigijimo, nuomos ar perdavimo neatlygintinai naudotis priėmimo nagrinėja Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos teritoriniai padaliniai.

Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos teritorinių padalinių sprendimai ir veiksmai (neveikimas), išskyrus sprendimus atkurti nuosavybės teises, suteikti žemės sklypą nuosavybėn neatlygintinai, parduoti, išnuomoti ar perduoti naudotis neatlygintinai žemės sklypą, skundžiami Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos vadovui išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka.

39. Pagal Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106¹ punkto reikalavimus, žemėtvarkos skyrius, gavęs iš

savivaldybės administracijos nekilnojamojo daikto (žemės sklypo) kadastro duomenų bylą ir šioje byloje esantį ir savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintą žemės sklypo planą, **suformuoja žemės sklypą, nustato žemės sklypo plane suprojektuotus servitutus ir raštu kviečia piliečius, turinčius teisę į nuosavybės teisių atkūrimą, susipažinti su savivaldybės administracijos direktoriaus pateiktais dokumentais (duomenimis).**

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad **sprendimo dėl nuosavybės teisių į žemę atkūrimo priėmimas galimas, tik sudarius galimybę būsimam žemės sklypo savininkui susipažinti su parengtais natūra gražintinos žemės dokumentais, kartu sudarant sąlygas teisės aktų nustatyta tvarka pareikšti pretenzijas.**

40. Tyrimo metu buvo gauta informacija, kad 2014-10-09 pareiškėjas kviečiamas į sprendimo atkurti nuosavybės teises priėmimo posėdį (žr. pažymos 24 punktą), tačiau **2014-10-01 Seimo kontrolierių įstaigoje gautame 2014-09-30 pareiškėjo kreipimesi nurodyta, jog buvo pažeisti Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos reikalavimai, susiję su žemėtvarkos skyriui nustatytos pareigos raštu kviesti pretendentes susipažinti su savivaldybės administracijos pateiktais ir kitais nuosavybės teisių atkūrimui parengtais dokumentais (žr. pažymos 26 punktą).**

41. Pažymėtina, kad pagal Žemės reformos įstatymo 18 straipsnio nuostatas (žr. pažymos 30 punktą), **Tarnybos teritoriniai padaliniai skundus, susijusius su sklypų formavimu, parengtų dokumentų neatitikimu teisės aktų reikalavimams, nagrinėja tik iki sprendimo dėl nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo priėmimo.**

Atsižvelgiant į šią nuostatą, **Seimo kontrolieriaus nuomone, pirmiau nurodytas 2014-09-30 X kreipimasis vertintinas kaip skundas, kuris turėtų būti išnagrinėtas iki sprendimo dėl nuosavybės teisių į A turėtą žemę atkūrimo priėmimo.** Todėl Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriui Seimo kontrolierius rekomenduoja užtikrinti, kad sprendimas dėl X nuosavybės teisių į A iki nacionalizacijos turėtą žemę atkūrimo būtų priimtas, tik įvertinus pareiškėjo 2014-09-30 skunde nurodytas aplinkybes dėl galimo Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos reikalavimų pažeidimo.

Nagrinėjant Seimo kontrolieriaus rekomendaciją, atkreiptinas dėmesys į tai, kad **atvykti į 2014-10-09 sprendimo atkurti nuosavybės teises svarstymo posėdį pareiškėjas buvo kviečiamas Tarnybos Kauno miesto skyriaus 2014-09-24 raštu (žr. pažymos 24 punktą), t. y. kai buvo patvirtintas tik vieno numatyto gražinti X natūra žemės sklypo planas (žr. pažymos 22 punktą).** Antro Tarnybos Kauno miesto skyriaus 2014-04-14 rašte (žr. pažymos 7 punktą) nurodyto X gražintino natūra žemės sklypo planas patvirtintas tik 2014-09-25 (žr. pažymos 25 punktą). Kyla klausimas, ar buvo sudaryta galimybė būsimam žemės sklypo savininkui susipažinti su Savivaldybės administracijos direktoriaus 2014-09-25 patvirtintu žemės sklypo planu ir kitais dokumentais.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 114 punkte nustatyta, kad **nuosavybės teisės atkuriamos į visą piliečiui tenkantį žemės, miško ar vandens telkinio plotą.** Nuosavybės teisės gali būti atkurtos ir į dalį žemės, miško, jeigu žemė įgyjama asmeniniam ūkiui, namų valdos žemės sklypui, jeigu dalis žemės, miško yra priskirta valstybės išperkamai žemei, miškui arba pilietis dalį žemės pageidauja gauti neatlygintinai nuosavybėn.

42. Pagal Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 6 punktą, 17 straipsnio 4 dalį, tyrimo metu paaiškėjus, kad skundas nagrinėtinas kitoje institucijoje, tyrimas nutraukiamas.

Atsižvelgiant į tai, kad pažymoje nurodyta informacija iki sprendimo dėl X nuosavybės teisių į A iki nacionalizacijos Kaune turėtą žemę atkūrimo priėmimo vertintina Tarnyboje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu, **tyrimas dėl**

Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos pareigūnų veiksmų, nutrauktinas.

III. SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

43. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu, **Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia tyrimą dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovės Kauno apskrityje veiksmų nutraukti.**

44. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu, **Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia tyrimą dėl Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos pareigūnų veiksmų nutraukti.**

IV. SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

45. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, **Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius rekomenduoja:**

Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriui – užtikrinti, kad sprendimas dėl X nuosavybės teisių į A iki nacionalizacijos turėtą žemę atkūrimo būtų priimtas, tik įvertinus pareiškėjo 2014-09-30 skunde nurodytas aplinkybes dėl galimo Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos reikalavimų pažeidimo.

Apie rekomendacijos nagrinėjimo rezultatus Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių, Kauno miesto savivaldybės administraciją ir X informuoti raštu iki 2014-11-12.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas